

ТРИ РОКИ ПІСЛЯ МАЙДАНУ

УКРАЇНА: Маніфестації в Києві, які спричинили повалення влади в лютому 2014 р., закликали до зближення з Європою. І хоча угода про асоціацію з Європейським Союзом набула чинності 1 вересня, де перебуває країна?

Михайло Мінаков, український політолог і історик, головний редактор журналу «Ideology and Politics»

Корупція, націоналізм і зменшення свобод

Хоча політичний режим в Україні змінився в лютому 2014 р., скидається на те, що політична і соціально-економічна системи лишилися старими. «Революція гідності» причинилася до безсоромної корупції, войовничого націоналізму і згортанню свобод.

Тетяна Огаркова, журналіст і викладач українського університету, керівник міжнародного відділу українського «Crisis Media Center»

Володимир Єрмоленко, український філософ, працює журналістом в «Internews Ukraine» та «Hromadske.ua», координує веб-сайт «UkraineWorld»

Важливі кроки до модернізації

Гірські серпантини Західної України, Карпати цього року в силах здивувати мандрівника. Останні кілька місяців нова дорога з'єднує Івано-Франківськ з Ворохтою, проходячи повз основні туристичні маршрути. Будівництво дороги репрезентує загальновідомий прогрес: в пострадянській Україні подібний тип розвитку був джерелом корупції.

Боротьба з несправедливим режимом об'єднала рух довкола Майдану, який включає три напрямки. Для лібералів, асоціація з Європейським союзом (ЄС) мала б гарантувати відповідний розвиток країни. Етно-націоналісти, сприймають рух, як фазу національної революції, яка має привести до утворення держави, в якій домінуватиме одна етнічна група, одна мова, одна церква. Зрештою, олігархи, які були позбавлені власності колишнім режимом, прагнуть повернутись до політичного та економічного плюралізму. Щодо решти населення, то воно намагається вижити в період економічної кризи, війни з сепаратистами, підтриманими росіянами і пост-революційним безладом.

Угода про асоціацію з Європейським союзом, підписана в 2014 р., набуває чинності 1 вересня. Його вартість доволі висока: країна не може сподіватись більше, ніж на асоціацію. Стати реальним членом ЄС вже не є актуальним.

Важливі антикорупційні інститути були запроваджені. Місцева влада отримала більше повноважень і ресурсів. «Люстрація» – певне очищення державної служби – і реформа державного сектору необхідна для поліпшення адміністрування, правосуддя і поліції. Зрештою, дерегуляція сприяла розвитку бізнесу в Україні. Але вестернізація мала і негативні наслідки. Антикорупційні інституції завдячують своєму існуванню виключно підтримці західних урядів, політика яких часто використовується їхніми керманічами

Державні кошти, призначені на технічні роботи, систематично розкрадались, дорога продовжувала занепадати впродовж року або двох, після чого нове фінансування виділялось і в свою чергу так само розкрадалось.

Наразі багато чого змінюється. Ця дорога через Карпати є однією з тих багатьох, які були побудовані або відремонтовані в Україні. Покращення національної інфраструктури почасти пов'язується з так званою «децентралізацією» – однією з найбільш важливих впроваджуваних реформ. Україна була достатньо централізованою державою, в якій значна частина регіональних доходів спрямовувалась до Києва, поступово вона трансформується на країну, в якій велика частина важливих фондів та талановитих людей залишається у місцевих громадах. Доходи місцевих бюджетів з 42% в 2015 р. зросли до 49,3% у 2016 р.: завдяки власним доходам і державним субсидіям місцеві громади потроїли свої фінансові можливості в порівнянні з 2014 р. Десятки місцевих громад отримали власні ресурси для підтримки дитячих садочків, вирішенню проблем водопостачання і розвитку туризму.

З поглибленою децентралізацією і зменшенням корупції Україна матиме більше шансів для відновлення економіки. Маючи залежність від російських ринків на рівні 30-40%,

проти своїх опонентів, і Україна лишається однією з найбільш корумпованих країн світу.

Реформа з децентралізації ступивши кілька кроків згорнулася в 2016 р. Якщо в 2014 р. люстрація викликала багато сподівань, спроби її реалізації призвели до катастрофічних наслідків: досвідчені бюрократи були звільнені, тоді як їх корумповані керівники залишились при владі. Правосуддя зазнає дуже болісної і повільної реформи. Воно б могло стати незалежним, але наразі лише президент посилив свій контроль над суддями і прокурорами.

Реформа поліції мала невеликі успіхи, та сьогодні міністр внутрішніх справ безсилий, він нездатний вчасно реагувати і запобігати зростанню злочинності в країні, в якій багато військової зброї, з'явилося нове покоління військових, яке страждає від безробіття.

Реформи в економічному секторі створюють позитивний імідж для уряду в міжнародних рейтингах. Проте реформи не призвели до реального зростання. Ми й досі не відновили ВВП на душу населення станом на 1990 р., жодна соціальна категорія не отримала вигоди від перетворень пострадянської економіки.

Програма націоналістів реалізується частково. Внаслідок

країна зіштовхнулася зі серйозним викликом, коли в 2014-2015 рр., Москва вирішила закрити ринки для української продукції, в тому числі сільськогосподарської. Ця торгівельна війна разом з анексією Криму та російською військовою підтримкою сепаратистів на Сході України є спробою Кремля «покарати» українців в їх намаганні побудувати проєвропейське суспільство.

Через три роки після драматичних подій 2014 р. [*протести на Майдані в Києві, які були жорстоко придушені, внаслідок чого усунено президента Віктора Януковича, дипломатична криза в Криму і повстання на Донбасі*] національна економіка показує перші ознаки переорієнтації своїх ринків на Західні і світові. Україна, як і раніше відома експортом сталі та сільськогосподарської продукції, але й технологічний сектор динамічно розвивається: інформаційні індустрії посідають місце одразу після с/г.

Економічні зв'язки з Європою поступово зростають. Децентралізація та переорієнтація економіки є наслідком Угоди про асоціацію між Україною та Європейським союзом (ЄС), яка набуває чинності 1 вересня. Процес децентралізації підпорядковується принципу субсидіарності, який згадується в цьому документі. Завдяки створенню зони вільної торгівлі між ЄС і Україною, яка є важливим елементом Угоди, українські компанії отримали більше доступу до європейських ринків, до норм безпеки ЄС

війни їх роль зростає в секторі безпеки. Прийнятий у травні 2015 р. закон про «декомунізацію», створив ідеологічну монополію в країні, яка враховуючи уроки радянського минулого, заборонила єдину ідеологію в Конституції. Цю хвилю супроводжували закони, які підвищують права україномовних на протигагу російськомовним. Групи правих екстремістів збільшились і більше ніж коли-небудь стали пов'язані з олігархами. Український політичний клас перейшов на чіткі праві позиції.

Проте, для крайніх правих закон про мовну політику видається занадто м'яким *[прийнятий в травні, закон вимагає, щоб телевізійні канали транслювали 75 % своїх програм українською мовою]*, а кількість керівників, які не є справжніми українцями занадто великою. Для них національна революція має тривати. І теперішня війна *[на Донбасі проти проросійських сепаратистів]* дає крайнім правим всі підстави для надії.

Здавалося б, три роки тому, олігархи програли руху на Майдані. Згідно з рейтингом «Форбс», наприкінці 2015 р. десять найбагатших українців, за винятком президента Порошенка, втратили майже половину своїх статків. Між тим, через суперечки між вестернізацією з одного боку і воєнною ситуацією з іншого, олігархи повернулись до гри і збільшили свою владу між 2014 і 2017 рр. Деякі з них, такі як Арсен Аваков незмінний міністр внутрішніх справ,

і мають більше можливостей для пошуку європейських інвестицій і партнерів.

Все це не дає підстав стверджувати, що все в Україні відбувається позитивно. Реформи в деяких ключових секторах рухаються дуже повільно: судова система не реформована, політичний клас все ще вкрай корумпований, прості громадяни зубожіють ще більше. Що є більш важливо, так це те, що Україна продовжує потерпати від російської та проросійської військової агресії на сході країни; від 2014 р. загинуло понад 10000 військових; кожного тижня на лінії фронту продовжують гинути люди.

Все ж, незважаючи на трагічні події, країна зробила важливі кроки на шляху до модернізації та появи вільного суспільство в контексті Східної Європи, де, судячи зі всього, домінують протилежні тенденції. Угода про асоціацію між Україною та ЄС, яка, можливо, є найбільш показовою торгівельною угодою між ЄС та не приєднаними країнами за всю історію Європейського союзу, стала особливою символічною подією останніх чотирьох років.

Як камінь кинутий у воду провокує появу хвиль, так і цей важкий бюрократичний документ став справжнім каталізатором змін. Він зміцнює дух свободи, ініціативи та відповідальності за місцевість, що допомагає поліпшити ситуацію в країні. Безумовно Україна змінюється. Можливо

використали ситуацію для відновлення власної імперії.

Наразі головним переможцем є клан президента Порошенка. В 2016 р. йому вдалося консолідувати владу, розмістивши своїх союзників у найвищих кабінетах. В результаті виконавча, законодавча і судова влада контролюються переважно одним кланом. Критичні голоси громадянського суспільства стали жертвою нового самодержавця: сьогодні в Україні нова генерація дисидентів переслідується президентом і його оточенням.

Схоже на те, що перетворення і революції в країнах Східної Європи страждають на одну і ту саму хворобу. Всі вони починаються як утопічні марення, які призводять до дистопічної реальності. Новітня історія України це підтверджує.

(Переклад з англійської Фатумата Діалло)

не так швидко, як би нам того хотілося, але швидше, ніж будь-коли.

(Переклав з англійської Жіль Бертон)